

Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Hamit Coşkun*, Mithat Durak**, Veysel Mehmet Elgin***

* Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 14280 Gököy Bolu

** Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 14280 Gököy Bolu

*** Arş. Görev., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 14280 Gököy Bolu

Yazışma adresi: Doç. Dr. Hamit COŞKUN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 14280 Gököy Bolu.

Tel: +903742541310

Faks: +903742534642.

E-posta: hamitcoskun2000@hotmail.com.

Bu çalışma birinci yazara verilen TÜBA-GEBİP 2006 ile desteklenmiştir.

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 8 maddelik Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği'nin (KSiÖ) (Hayes ve ark. 2005a) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının ülkemizde yapılmasıdır.

Yöntem: KSiÖ'nin öncelikle Türkçe'ye çeviri ve geri çeviri çalışmaları yapılmış ve daha sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden 251 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. KSiÖ'nin ölçüt geçerliği Suçluluk-Utanç Ölçeği (SUTÖ), Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Durumluluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği, Sosyal Beğenirlik Ölçeği-17 (SBÖ-17), Aleksitimi Ölçeği (AÖ) ile incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı ve test-tekrar test güvenilirliği üç hafta arayla değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yapılan faktör analizlerinin sonuçları, ölçeğin toplam 8 maddesinin orijinal ölçekle tutarlı olacak şekilde tek bir faktörde toplandığı ve varyansın %44.94'ünü açıkladığını göstermektedir. KSiÖ ölçüt olarak alınan diğer ölçeklerle anlamlı düzeyde ilişkiler göstermektedir. Ayrıca, ölçek bir göreve ilişkin üretilen kelime ve özgün düşünce sayısı gibi performans ölçümlerini yordamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (.82) ve test tekrar-test güvenilirlik katsayıları (.75) tatmin edici düzeylerde olduğu görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, ölçeğin Türk öğrenci örnekleminde güvenilirliği ve geçerliğinin yeterli düzeylerde olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe formunun psikometrik özellikleri ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği, geçerlilik, güvenilirlik

ABSTRACT

The Willingness to Self-censor Scale: A Study for the Validity and Reliability

Purpose: The aim of the present study was to examine the validity and reliability of the Turkish translation of the Willingness to Self-Censor Scale (WTSC), which consisted of 8 items.

Method: The WTSC was first translated into Turkish and then back translated. Then, it was administered 251 students enrolled in the Abant İzzet Baysal University. The Shame-Quiltiness Scale, Rotter's Scale for Internal-External Locus of Control, Rosenberg Self-Esteem Scale, Trait and State Anxiety Scale, Social Desirability Scale-17, and Alexithymia Scale were also administered in order to assess the criterion validity of WTSC. In addition, the internal validity and test-retest reliability of it on the three-week periods were examined.

Findings: Factor analyses have shown that in line with its original form, the WTSC, which consisted of 8 items, tended to load on a single factor and accounted for 44.94 % of the total variance. The WTSC was significantly correlated with its criterion related scales. Also, the scale predicted the

performance related measures such as the generation of words on the free-association task and idea generation in brainstorming task. The coefficients of internal reliability (.82) and test retest reliability (.75) were found to be at satisfactory levels.

Discussion and Conclusion: Findings have indicated that the validity and reliability of WTSC were at satisfactory levels in a Turkish student sample. The psychometric properties of this scale were discussed in light of the literature.

Keywords: The Willingness to Self-Censor Scale, validity, reliability

GİRİŞ

Bireyin düşüncelerini özgürce söylemesi, aile ve arkadaş grupları gibi birincil grupların yanı sıra iş ortamında bulunan karar verme, çalışma, eğlence grupları gibi ikincil gruplar ve hatta demokratik toplumlar ve ülkeler için önem taşımaktadır. Bununla birlikte, bâzı nedenlerden dolayı bireyler kendi görüşlerini ifâde etmek yerine sessiz kalmayı tercih etmekte ve bu durumun gruplar, örgütler, topluluklar veya toplum için birtakım olumsuz sonuçları olabilmektedir (Hollander 1975, Janis 1983, Perlow 2003, Sunstein 2003). Bu nedenle, "bir bireyin farklı görüşte olduğu algılanan bir seyirciden veya kişiden kendi gerçek görüşünü saklaması ve içinde bulunulan ortam düşünce ifâde etmek için uygun olduğu hâlde bilinçli bir şekilde sessiz kalması" olarak tanımlanan kendini sansürleme isteği (willingness to self-censor) araştırmacıların son yıllarda ilgi konusu olmuştur (Hayes ve ark. 2005a).

Yapısal olarak incelendiğinde, kendini sansürlemenin farklı olduğu ve örtüştüğü iki kavram bulunmaktadır. İlk olarak, kendini sansürlemenin, gruba uymadan farklı bir kavram olduğu görülmektedir (Hayes ve ark. 2005a). Klâsik deneysel uyma araştırmalarında (Asch 1951, Crutchfield 1955), denekler gruba uyma veya kendi yargısını belirtme (uymama) gibi iki seçenektan birinde tercih yapmaya zorlanmaktadırlar. Öte yandan, bireyler günlük yaşamda sessiz kalma veya konuyu değiştirerek görüşünü ifâde etmemeyi tercih edebilmektedirler. İkinci olarak, kendini sansürleme "bir seyirciden görüşünü saklama" olarak tanımlanan "görüş ifâdesinin engellenmesi" (opinion expression inhibition) olarak adlandırılan genel bir kavramın bir ögesi olarak tanımlanmakta ve söz konusu kavram ortamsal ve algısal etkenlerle, örneğin inançların doğruluğu (Salmon ve Neuwrith 1990), tartışma konusunun önemi (Hayes, ve ark. 2001), iletişim kaygısı (Willnat ve ark. 2002), grupta görüşlerin dağılımı (Glynn ve ark. 1997) açıklanmaktadır.

Uyma konusunda çalışan sosyal psikologlar ve kişilik araştırmacıları, bireyin ortama getirdiği özelliklerin, sosyal ortamlardaki baskılara yönelik bireyin tepkilerini nasıl farklılaştırdığı konusuyla ilgilenmişlerdir (Crutchfield 1955, Froming ve Carver 1981, Mann

1959, Maslach ve ark. 1987, Maslach ve ark. 1985). Ayrıca, kamuoyu ve iletişim alanında bulunan araştırmacılar, iletişim kaygısı ve sosyal yalıtılmışlık gibi değişkenlerin kendini sansürleme ile ilişkili olabileceği görüşünü kabûl etmektedirler (Noelle-Neumann 1993). Bu gelişmelerin ışığında, Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği (KSIÖ: The Willingness to Self-Censor Scale) görgül olarak geliştirilmiş ve araştırmacıların dikkatine sunulmuştur (Hayes ve ark. 2005a). Ölçeğin utangaçlık ve öz-saygı gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu ve yapısının tutarlı olduğuna ilişkin bulgular literatürde bulunmaktadır (Hayes ve ark. 2005a).

KSIÖ'nin maddeleri beyin fırtınası yoluyla geliştirilmiş ve elektronik ortamda yargıcılar arasında uyulan maddeler veya istatistiksel olarak iç tutarlılık ve ortak varyans değeri yüksek olan maddeler ölçeğe dâhil edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, ölçek 11 maddeden 8 maddeye indirilmiş ve ölçeğin bu maddelerinin tek bir faktöre yüklendiği gözlenmiştir (Hayes ve ark. 2005a). Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları ABD'de farklı üniversitelerde geniş çaplı örneklemelerle yapılmış ve test-tekrar test güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt geçerliği incelendiğinde, kendini sansürlemenin utangaçlık, sosyal kaygı, iletişim kaygısı gibi değişkenlerle pozitif ilişkili, öte yandan, kendilik saygısı değişkeni ile pozitif ilişkili kriter geçerliğinin istenilen düzeyde olduğu bulunmuştur (Hayes ve ark. 2005a, Hayes ve ark. 2005b). Hayes ve arkadaşları (2005a, b), kendini sansürlemenin ayrıca, kamu önünde görüş açıklama ve siyasal katılımı ilişkili olduğu da literatürde bildirilmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, KSIÖ'nin Türk örneklemesinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmek ve psikoloji, psikiyatri ve sosyal hizmetler gibi alanlarda çalışan araştırmacıların ve uygulamacıların kullanılmak üzere dikkatine sunmaktır. Daha sonra bu makalede araçlar bölümünde ayrıntılı olarak belirtildiği gibi, Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği'nin geçerliği için ülkemizde mevcut olan ölçekler (kaygı ölçekleri (durumluluk, sürekli kaygı ve sosyal etkileşim kaygısını ölçen testler), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Suçluluk/Utangaçlık Ölçeği) kullanılmıştır.

Ayrıca, ölçeğin geçerliği için Rotter'in İçsel/Dışsal kontrol odağı ve 17 Maddelik Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Bu katkının temel nedeni, kendini sansürleme düzeyi arttıkça beğenirliğin azalacağı, öte yandan dışsal kontrol odağının artacağı beklentisidir. Bu araştırmanın diğer önemli katkılarından biri, kendini sansürlemenin ne derece performansa dayalı ölçütlerle (örneğin düşünce sayısı ve çağrışım testinde üretilen kelime sayısı) ilişkili olduğunu incelemektir.

YÖNTEM

Örnekleme

Araştırmaya Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde okuyan 160 kız (%63.6) ve 91 erkek (% 36.4) olmak üzere toplam 251 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.69'dur (S = 1.38).

Araçlar

A. Algısal Ölçümler

Suçluluk-Utanç Ölçeği (SUTÖ). Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilen bu ölçek 24 maddeden oluşmakta ve denekler 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinde ölçek maddelerine tepkide bulunmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar suçluluk-utangaçlık düzeyinde artışa işaret etmektedir. Bu çalışmada Cronbach Alfa katsayısı ile hesaplanan ölçeğin içsel güvenilirliği .78'dir.

Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ). Dağ (1991) tarafından güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılan 29 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin maddelerine (a) ve (b) seçeneklerini tercih ederek denekler tepki vermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar dış kontrol odağına işaret etmektedir. Dağ (1991) tarafından .77 olarak rapor edilen iç tutarlılık katsayısı ile bu çalışmada bulunan iç tutarlılık katsayısı (.78) arasında yüksek düzeyde paralellik bulunmaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ). Çuhardaroğlu (1985) tarafından güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılan ve ülkemizde yaygın olarak kullanılan 12 maddelik bir ölçektir. Denekler 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinde ölçek maddelerine tepkide bulunmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek benlik saygısında artışa işaret etmektedir. Çuhardaroğlu (1985) tarafından rapor edilen iç tutarlılık katsayısı (.71) ile bu çalışmada bulunan katsayı (.84) arasında tutarlılık bulunmaktadır.

Durumluluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği. Öner ve Le Compte (1985) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçeğin her biri 20 madde olan iki ayrı ölçeği bulunmaktadır. Denekler 4'lü Likert tipi bir ölçek üzerinde ölçek maddelerine tepkide bulun-

maktadır. Kişinin yakın zamana veya ana ilişkin kaygısını ölçen Durumluluk Kaygı Ölçeği (DKÖ) için rapor edilen içsel tutarlılık katsayısı (.94), bu çalışmada bulunan içsel tutarlılık katsayısı (.80) ile paraleldir (Z = 1.08, p > .10). Kişinin genel olarak kaygılanma düzeyini ölçen Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) için rapor edilen iç tutarlılık katsayısı (.83) ile bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı (.78) arasında yüksek düzeyde benzerlik bulunmaktadır.

Sosyal Beğenirlik Ölçeği-17 (SBÖ-17). Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'ne alternatif olarak Stöber (2001) tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ülkemizde Coşkun ve Elgin (2008) tarafından yapılan 17 maddelik bir ölçektir. Denekler 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinde ölçek maddelerine tepkide bulunmaktadır. Ölçeğin içsel tutarlılığına ilişkin katsayılar .78 (Störber 2001) ile .73 (Coşkun ve Elgin, 2008) arasında değişmektedir. Bu çalışmada bulunan içsel tutarlılık katsayısı .70'tir.

Sosyal Etkileşim Kaygısı Ölçeği (SEKÖ). Leary ve Kowalski (1993) tarafından geliştirilen ve kişilerin sosyal ortamlarda etkileşimde bulunma kaygısını ölçen 15 maddelik bir ölçektir. Denekler 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinde ölçek maddelerine tepkide bulunmaktadır. Yüksek puanlar sosyal etkileşim kaygısında artışa işaret etmektedir. İçsel tutarlılığı .85 olarak rapor edilen (Leary ve Kowalski, 1993) ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması ülkemizde Coşkun (2008) tarafından yapılmış ve içsel tutarlılığı .92 olarak bulunmuştur.

Aleksitimi Ölçeği (AÖ). Taylor, Ryan ve Bagby (1985) tarafından geliştirilen ve orijinal adı Toronto Aleksitimi Ölçeği olan duygu yitimi ölçmeyi amaçlayan 26 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Dereboy (1990, 1991) tarafından yapılmış, ayrıca Motan ve Gençöz (2007) tarafından ölçeğin psikometrik çalışması tekrarlanmıştır. Ölçeğin içsel tutarlılık katsayısı .65 (Dereboy 1990, 1991) ile .70 (Motan ve Gençöz 2007) arasında değişmektedir.

B. Performans Ölçümleri

Beyin Fırtınasında Üretilen Düşünce Sayısı. Osborn (1957) tarafından geliştirilen beyin fırtınası kuralları (örneğin (1) düşünceleri eleştirmeyin; (2) aklınıza ne geliyorsa söyleyin; (3) çok sayıda düşünce üretin ve (4) düşünceleri birleştirin) eşliğinde katılımcılar 15 dakikalık beyin fırtınası oturumunda üniversiteyi geliştirme konusunda beyin fırtınasına tabi tutulmuşlardır. Katılımcılar, grup içinde düşüncelerini küçük kâğıtlara yazarak paylaşmışlardır (bkz. Coşkun 2005). Ortaya çıkan düşünceler bağımsız yargıcılar tarafından kontrol edilmiş ve benzer düşünceler çıkartılarak özgün düşünce sayısı hesaplanmıştır.

Çağrışım Testinde Üretilen Kelime Sayısı. Bu testte, tek başına oturan denekler çeşitli türde kelime çiftlerine (örneğin üzüm-elma, peynir-ekmek, tren-taksi gibi: Bkz. Coşkun 2005) maruz bırakılmış ve çağrışım yapan veya akla gelen çok sayıda kelime yazmaları istenmiştir. Deneklere kelime çiftleriyle ilgili çağrışım yaptıkları kelimeleri yazmaları için 10 dakikalık süre tanınmış ve bu sürede ürettikleri toplam kelime sayısı belirlenmiştir.

İşlem

Ölçekler sıra etkisini kontrol etmek için karışık sıradaki deneklere verilmiş ve sınıf ortamlarında uygulanmıştır. Deneklere katılımları için dersin öğretim elamanı tarafından ders kredisi verilmiştir. Bu nedenle araştırmanın yapılacağı zaman ve kredi konusunda, denekler hem iki hafta hem de bir hafta öncesinden bilgilendirilmişlerdir. Sağlık nedeniyle araştırmaya katılmayan iki denek bir hafta sonra bireysel uygulamalara katılmıştır. Denekler uygulama sırasında tek başına oturtulmuşlardır.

Toplam 50 denek performans ölçümleri için testleri doldurduktan sonra, ilk önce bireysel olarak 10 dakikalık çağrışım testine tabi tutulmuşlardır. Daha sonra beyin fırtınasına üçlü gruplar halinde 15 dakikalık üniversite problemi (Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ni geliştirme konusuyla ilgili düşünceler üretme) üzerinde beyin fırtınası kurallarını kullanarak düşünce üretmeleri istenmiştir. Tüm denekler üç kişilik etkileşim grupları içinde düşüncelerini kendilerine verilen kâğıt parçalarına yazarak, ardından yazdıkları düşünceleri çalışma arkadaşlarına uzatarak ve kendi-

lerine gelen düşünceleri okuyup kendi düşüncelerini ekleyerek veya kâğıt üzerinde herkesin düşüncesi olduğunda masanın ortasına koyup verilen kâğıtlardan yenisi üzerinde düşüncelerini yazarak düşünce üretmişlerdir (Bkz. Coşkun, 2005). Deneklerin her birine 25 kâğıt parçası (A4 kâğıdının ? büyüklüğünde) ve farklı renklerde kalemler (mavi, siyah ve kırmızı) verilmiştir. Araştırmanın sonunda tüm denekler bilgilendirilmiş ve katılımları için teşekkür edilmiştir.

BULGULAR

Ölçeğin Geçerliliği

KSIÖ'nin geçerliği, görünüş ve yapı geçerliği ile incelenmiştir. Ölçüt geçerliği için aşağıda sunulan utangaçlık-suçluluk, sosyal etkileşim kaygısı ölçeği, durumluluk ve sürekli kaygı ölçeği, aleksitimi ve içsel/dışsal kontrol odağı ölçekleri kullanılmıştır.

Ölçeğin Çevirisi ve Görünüş Geçerliliği

Ölçeğin geçerliği için İngilizce ve Türkçe'de yetkin olan bir uzman ve öğrenciden oluşan yargıcıların görüşüne başvurulmuştur. Bu süreçte, ölçeği orijinal olarak geliştiren yazarlardan birisiyle, bir iki ifâdenin gerçek anlamıyla ilgili temas sağlanmış ve geribildirimler alınmıştır. Bu geribildirimler sonucunda ölçek, küçük bir öğrenci grubuna uygulanmış ve anlaşıl-makta zorluk çekilen ifâdelerin olup olmadığı sorgulanmıştır. Daha sonra, İngilizce bilen öğrencilere ölçeğin Türkçe ve İngilizce formu karışık sırada verilmiştir. İki ölçek arasında korelasyonun .96 bulunmasından dolayı ölçeğin görünüş geçerliğinin oldukça yeterli olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Tablo 1. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğine Ait Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonu ve Cronbach Alfa Değerleri

	FY	MTC	CA
1. Söyleyeceklerime başkalarının katılmayacağını düşünürsem, kendi görüşümü açıklamak bana zor gelir.	.77	.66	.79
2. Etrafımdaki kişilerin haksız olduklarını düşündüğüm birçok zamanlar olmuştur, fakat haksız olduklarını bilmelerini istemedim.	.60	.48	.81
3. Başkalarından farklı görüşüm olduğunda, onlarla tartışmaktansa iyi geçinmeyi tercih ederim.	.65	.52	.81
4. Benimle karşıt fikirde olacağını düşündüğüm kişilerin yanında görüşümü açıklamak benim için kolaydır.	.66	.52	.80
5. Birisi benim görüşümü sorsaydı ve onun benimle aynı düşüncede olmadığını bilseydim, kendimi rahatsız hissedirdim.	.65	.53	.80
6. Görüşümü sâdece arkadaşlarımla veya güvendiğim kişilerin yanında açıklama eğilimi gösteririm.	.67	.54	.80
7. Birçok kişinin katılmadığını fark ettiğiniz bir görüşünüzü, açık olarak ifade etmektense sessiz kalıp etmemek daha güvenlidir.	.77	.65	.79
8. Başkalarından farklı görüşe sâhipsem, onların bunu bilmesi benim için sorun değildir.	.57	.45	.81

Açıklanan Özdeğer = 3.60, Açıklanan Varyans % = 44.99, Toplam Cronbach Alfa = .82

KISALTMALAR: FY = Faktör Yükleri, MTC = Madde-Toplam Korelasyonları, CA = Cronbach Alfa değerleri (madde çıkarıldığında)

Ölçeğin Yapı Geçerliliği

Açıklayıcı Faktör Analizi'nin (Explanatory Factor Analysis) bir ögesi olan Temel Bileşenler Faktör Analizi (Principal Component Factor Analysis) ile KSİÖ'nin yapısında kaç bileşen olduğu analiz edilmiştir. Ölçeğin örneklem yeterlik katsayısının (KMO = .85) yüksek olduğu bulunmuştur. Analizin sonucuna göre, ölçekte bulunan tüm maddelerin, varyansın % 44.99'unu açıklayan özdeğeri 1'in üzerinde olan tek bir bileşene veya faktöre yüklendiği görülmektedir. Ölçekte bulunan tüm maddelerin faktör yükleri .57'nin üzerindedir (Tablo 1). Tek bir bileşene yüklenme durumunun ne derece geçerli bir durum olduğunu incelemek için ayrıca ölçeğin maddeleri Doğrulayıcı Faktör Analizine (Confirmatory Factor Analysis) tabi tutulmuş ve elde edilen göstgelelerin ($\chi^2 = 55.91$, s.d. = 20, $p = .00003$, RMSEA = 0.09, RMR = .05, GFI = .95, AGFI = .90, NFI = .90, CFI = .93) tek bir bileşen yönünde tatmin edici düzeylerde olduğu gözlenmiştir (Jöreskog ve Sörbom, 1999).

Ayrıca, ölçek maddeleri arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, tüm maddelerin birbiriyle uyumlu bir yapısının olduğu gözlenmektedir.(Tablo 2)

Ölçeğin Ölçüt Bağıntılı Geçerliliği

KSİÖ'nin sürekli kaygı ile pozitif ($r = .38$, $p < .01$) yönde ilişkili olduğu; bununla birlikte, kaygı ile ilişkili olmadığı ($r = .21$, $p > .10$) bulunmuştur. KSİÖ'nin ayrıca Sosyal Etkileşim Kaygısı (SEKÖ) puanları ile pozitif ($r = .51$, $p < .001$) ilişkili olduğu bulunmuştur.

KSİÖ'nin Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nin 17 maddelik kısa formundan alınan puanlarla ($r = -.33$, $p < .05$) ve Rosenberg Kendilik Saygısı Ölçeği'nden alınan puanlarla ($r = -.35$, $p < .01$) negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

KSİÖ'nin Utangaçlık/suçluluk Ölçeği'nden alınan puanlarla ($r = .28$, $p < .05$) ve alt ölçek olan Utangaçlık Ölçeği'nden alınan puanlarla ($r = .43$, $p < .001$) po-

zitif yönde ilişkili olduğu ancak, Suçluluk Ölçeği'nden alınan puanlarla ($r = -.22$, $p < .06$) negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, KSİÖ'nin Aleksitimi Ölçeği'nden alınan puanlarla ($r = .52$, $p < .001$) pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Performans ölçümleri açısından değerlendirildiğinde, kendini sansürlemenin beyin fırtınasında grup içinde üretilen düşünce sayısı ile negatif ilişkili ($r = -.37$, $p < .001$) olduğu bulunmuştur. Öte yandan, kendini sansürleme ile çağrışım testinde üretilen kelime sayısı arasında ilişki pozitif ($r = .30$, $p < .001$) yönde ve anlamlıdır.

Güvenilirlik

Ölçeğin içsel tutarlılığına ilişkin Cronbach Alfa değeri .82 olarak bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, tablo 1' den de görüleceği gibi, alfa değerleri .79 ve üstünde yer almaktadır. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları incelendiğinde, değerlerin .45 ile .66 arasında değiştiği gözlenmektedir. Ölçeğin üç hafta arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği .75 ($p < .001$) olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmada Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmaya çalışılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin analizler ölçeğin maddelerinin tek bir bileşene yüklendiğini ve bu yüklenmenin istenilen değerlerde olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, literatürde yapılan araştırmalarla tutarlıdır. Hayes ve arkadaşları (2005a) ölçeğin geçerliliğine ilişkin geniş örneklerde yaptığı çalışmalarda çoğunlukla ölçeğin tek bileşene yüklendiğini rapor etmektedir. Bu çalışmaların biriyle ilgili rapor edilen toplam varyans değeri %38.37'dir. Bu bulguya paralel olarak bu çalışmada açıklanan toplam varyans değeri %44.99'dur.

Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliliği için ülkemizde ge-

Tablo 2. Ölçek Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

	Ort.	Std.s.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. madde	2.63	1.17	1.00							
2. madde	2.34	1.12	0.36*	1.00						
3. madde	2.45	1.25	0.45*	0.43*	1.00					
4. madde	2.57	1.16	0.50*	0.20*	0.34*	1.00				
5. madde	2.10	1.07	0.38*	0.29*	0.27*	0.44*	1.00			
6. madde	2.84	1.37	0.49*	0.32*	0.31*	0.26*	0.39*	1.00		
7. madde	2.44	1.28	0.51*	0.43*	0.46*	0.42*	0.44*	0.46*	1.00	
8. madde	2.07	1.13	0.36*	0.26*	0.20*	0.38*	0.33*	0.34*	0.31*	1.00

Kısaltmalar: Ort. =Aritmetik Ortalama; Std.s. = Standart Sapma
* $p < 0.01$

Tablo3. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğinin Ölçüt Geçerliliğine İlişkin Ölçümlerle Korelasyonu

	KSiÖ ile Korelasyonu
A. Algısal Ölçümler (Kâğıt-Kalem Testleri)	
1. Sürekli Kaygı (a = .78)	.37**
2. Durumluluk Kaygısı (a = .80)	.21*
3. Sosyal Etkileşim Kaygısı (a = .92)	.51***
4. Sosyal Beğenirlik-17 (a = .83)	-.52***
5. Rotter İçsel/Dışsal Kontrol (a = .78)	.17
6. Rosenberg Benlik Saygısı (a = .84)	-.35
7. Suçluluk/Utangaçlık (a = .78)	.28
a. Suçluluk	-.22
b. Utangaçlık	.43**
8. Aleksitimi (a = .69)	.52*
B. Performans Ölçümleri	
1. Beyin Fırtınasında Üretilen Düşünce Sayısı (Grup)	-.37**
2. Çağrışım Testinde Üretilen Kelime Sayısı (Tek Başına)	.30**

Not: A-1., 2., 3., 4. ve 5. ölçümler 50 kişilik örneklemde, A-6.,7. ve 8. ölçümler 77 kişilik başka bir örneklemde; B-1. ve 2. ölçümler 50 kişilik aynı örneklemde alınmıştır.

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

çerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış veya yapılmakta olan ölçekler çalışmada yer almıştır. Ölçeğin süreklilik kaygısı ile pozitif yönde ilişkili olduğu ancak durumluluk kaygısı ile ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Bu durum, ölçeğin ölçtüğü özelliğin duruma bağlı bir özelliği değil, sürekli bir özelliği ölçtüğüne işaret etmektedir. Bu bulguyla tutarlı olarak literatürde KSiÖ'nin ölçtüğü özelliğin durumsal bir özellik olmadığını; tam tersine bir kişilik özelliği olduğu vurgulanmaktadır (Hayes ve ark. 2005a).

Ayrıca, ölçeğin sosyal etkileşim kaygısı ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulguyla tutarlı olarak Hayes ve arkadaşları (2005a) sosyal kaygı ile ölçek arasında pozitif yönde bir ilişkiye işaret etmektedirler. Her iki çalışmada kullanılan ölçek türleri, örneklem ve geliştiricileri farklı olmasına rağmen, bulgularda tutarlılığın yüksek olduğu gözlenmektedir. Örneğin, bu çalışmada Sosyal Etkileşim Kaygısı Ölçeğinden alınan puanlar ile KSiÖ'nden alınan puanlar arasında .50 ilişki bulunmuştur. Öte yandan, sosyal kaygı ile KSiÖ arasında .64'lük bir ilişki olduğu rapor edilmektedir (Hayes ve ark. 2005a). Daha önce sözü edilen farklılıklara rağmen, bu durum sosyal etkileşim kaygısının daha çok sosyal ortama bağlı olduğunu; öte yandan, sosyal kaygının daha genel ve sürekli bir yapı olduğuna işaret ediyor olabilir.

KSiÖ ile utangaçlık arasındaki ilişki pozitif yönde ve

anlamli düzeydedir. Bu bulgu literatürle tutarlıdır. Hayes ve arkadaşları (2005a) utangaçlık ile KSiÖ arasında ilişkinin yüksek ($r = .72$) olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada bulunan ilişki değeri .43'dür. İki çalışma arasındaki fark, ölçeklerin yapısının farklı olmasından ve örneklem farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

KSiÖ ile Beğenirlik Ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu durum kendini sansürleme arttıkça beğenirliğin azaldığına, başka bir şekilde ifade edilirse, kendini sansürleme azaldıkça beğenirliğin arttığına işaret etmektedir. Bu durum, literatürde henüz ifade edilmemiş bir gerçeği açıklaması açısından bu çalışmanın önemli bir katkısıdır.

KSiÖ ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında ilişki negatif yönde ve orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu literatürde bulunan araştırma bulgusuyla tutarlıdır (Hayes ve ark. 2001). Hayes ve arkadaşları (2005a) KSiÖ ile Rosenberg Kendilik Saygısı Ölçeği puanları arasındaki ilişkinin negatif yönde ($r = -.53$) olduğunu rapor etmektedir.

Ortaya çıkan bu ilişki, beklenildiği gibi, kendilik saygısı arttıkça kendini sansürleme eğiliminin azaldığına işaret etmektedir.

KSiÖ ile Aleksitimi Ölçeği arasında pozitif ve yüksek bir ilişki ($r = .52$) bulunmuştur. Bu durum düşünce sansürleme ile duygu yitimi veya ifade edememe arasındaki paylaşılan ortak varyansın yaklaşık %25 olduğunu göstermektedir. Literatürde ilk kez açığa çıktığı düşünülen bu bulgu, gelecekte uygulama alanlarında danışanların duygu ve düşüncelerini birlikte ele alınmasının daha uygun olabileceğine işaret etmektedir.

KSiÖ ile Rotter'ın İçsel-Dışsal Kontrol odağı ile ilişkisi bu çalışmada incelenen diğer bir konudur. Araştırmanın bulgusu, kendini sansürleme ile dışsal kontrol odağı arasında pozitif yönde ($r = .17$) ilişki olmasına rağmen, bu ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu durum iki yapının farklı olduğuna işaret etmektedir.

Ölçeğin ölçüt geçerliği ayrıca kâğıt-kalem testleri denilen yukarıda sözü edilen ve bu makalede tanımlanan ölçeklere ek olarak, performans dayalı ölçümlerle de yapılmıştır. Bu çalışmada ölçekten alınan puanlar ile grup içinde beyin fırtınası görevinde düşünce üretim sayısı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, kendini sansürleme arttıkça grup içinde düşünce üretiminin azaldığına işaret etmektedir. Ayrıca ölçekten alınan puanlar ile çağrışım testinde bireyin tek başına ürettiği kelime sayısı

arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, kendini sansürleme artıkça bireysel ortamda çağrışımlar veya serbestçe kelimeler üretmenin arttığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, bu bulgular kendini sansürleme yapısının gerçek performans veya edime bağlı ölçümleri yordayabildiğini göstermektedir. Gelecek araştırmalar sosyal ortamlara (bireysel ve grup içinde bulunma durumlarına) bağlı olarak kendini sansürlemenin aynı görevde nasıl farklılık oluşturabileceği konusuyla ilgilenmelidir (Coşkun 2005).

Ölçeğin içsel ve zamansal (test tekrar test) tutarlılığına ilişkin bulgular, ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçek olduğuna işaret etmektedir. Literatürde rapor edilen içsel güvenilirlik katsayısı (.82) bu araştırmada bulunan içsel güvenilirlik katsayısına (0.81) yüksek düzeyde uyumaktadır (bkz. Hayes ve ark. 2005a). Üç hafta arayla incelenen zamana bağlı güvenilirlik katsayısı bu araştırmada .75 iken, Hayes ve arkadaşları (2005a) dört hafta arayla inceledikleri zamansal tutarlılık katsayısını .67 bulmuştur. Ölçme zamanlarındaki bu farklılığa rağmen, bu istatistiksel değerler anlamlı olarak birbirinden farklılaşmamaktadır ($Z = 0.50, p > .40$). Bu durum her iki örnekte bulunan zamansal tutarlılığın benzer olduğunu da göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik katsayılarının tatmin edici düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, ölçeğin temel ve uygulamalı alanlarda çalışanlar tarafından kullanılabilirliğini göstermektedir. Ölçek özellikle psikolojinin alt anabilim dalları olan sosyal, klinik, endüstri ve rehabilitasyon alanlarında tanımlayıcı ve oluşturulacak programlara katkı sağlayıcı bir işlevi olacaktır.

SONUÇ

Gelecekte ölçeğin norm çalışmaları yapılmalıdır. Cinsiyet, yaş, eğitim, sosyoekonomik düzey gibi değişkenlere bağlı olarak geniş örneklemelerde araştırmalar veya tarama çalışmaları yürütülmelidir. Bu araştırmalara ek olarak, uygulamalı alanlarda özellikle eğitim, psikiyatri, psikoterapi ve danışmanlık alanlarında bireylerin kendini sansürleme oranları incelenmeli ve bu oranları azaltan veya arttıran diğer değişkenlerin etkisi araştırılmalıdır. Ayrıca, bu tür çalışmalarda uygulanan biyolojik ve psikolojik tekniklerin ne derece kişinin kendini sansürleme düzeyine etkisinin olduğu da gelecek araştırmaların konusudur. Bu anlamda, bu araştırma yeni araştırmaların ve uygulamaların başlangıcı olarak bir işlev görmektedir.

KAYNAKLAR

Asch S (1951) Effects of group pressures on the modification and distortion of judgments. In H. Guetzkow, editör. *Groups, Leadership and Men*. Pittsburgh: Carnegie, 177-190.

- Çuhadaroğlu F (1985) Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma. XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Adana: Çukurova Tıp Fakültesi Yayını, 107-108.
- Coşkun H (2008) Sosyal etkileşim kaygısı ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yayınlanmamış makale.
- Coşkun H, Elgin VM (2008) Sosyal beğenirlik ölçeği-17'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Yayınlanmamış makale.
- Coşkun H (2005) Cognitive stimulation with convergent and divergent thinking exercising in brainwriting: incubation, sequence priming, and group context. *Small Group Research*; 36: 466-498.
- Crutchfield RS (1955) Conformity and character. *Am Psychologist*; 10: 191-198.
- Dağ İ (1991) Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*; 7: 10-16.
- Dereboy İF (1990) Aleksitimi özbeğenirlik ölçeklerinin psikometrik özellikleri üzerinde bir çalışma. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Dereboy İF (1991) Aleksitimi: bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 1: 157-165.
- Froming WJ, Carver CS (1981) Divergent influences of private and public self-consciousness in a compliance paradigm. *J Research Personality*; 15: 159-171.
- Glynn CJ, Hayes AF, Shanahan J (1997) Perceived support for one's opinions and willingness to speak out: A meta-analysis of survey studies on the 'spiral of silence'. *Public Opinion Quarterly*; 61: 452-463.
- Hayes AF, Shanahan J, Glynn CJ (2001) Willingness to express one's opinion in a realistic situation as a function of perceived support for that opinion. *Int J Public Opinion Research*; 13: 45-58.
- Hayes AF, Shanahan J, Glynn CJ (2005a) Willingness to self-censor: A construct and measurement tool for public opinion research. *Int J Public Opinion Research*; 17: 298-323.
- Hayes AF, Shanahan J, Glynn CJ (2005b) Validating The Willingness to Self-Censor Scale: Individual differences in the effect of the climate of opinion on opinion expression. *Int J Public Opinion Research*; 17: 443-455.
- Hollander EP (1975) Independence, conformity, and civil liberties: Some implications from social psychological research. *J Social Issues*; 31: 55-67.
- Jöreskog KG, Sörbom D (1999) LISREL 8.30 Version. IL. Chicago: Scientific Software International Inc.
- Janis I (1983) *Groupthink: Psychological Studies of Policy Decisions and Fiascos*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Leary MR, Kowalski RM (1993) The Interaction Anxiousness Scale: construct and criterion-related validity. *J Personality Assessment*; 61: 136-146.
- Mann RD (1959) A review of the relationships between personality and performance in small groups. *Psychological Bulletin*; 56: 241-270.
- Maslach C, Santee RT, Wade C (1987) Individuation, gender role, and dissent: personality mediators of situational forces. *J Personality Social Psychology*; 53: 1088-1093.
- Maslach C, Stapp J, Wade C (1985) Individuation: conceptual analysis and assessment. *J Personality Social Psychology*; 49: 729-738.
- Mortan İ, Gençöz T (2007) Aleksitimi bozulmalarının depresyon ve anksiyete belirtileri ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 18: 333-343.
- Noelle-Neumann E (1993) *The spiral of silence: Public Opinion-our Social Skin*, 2nd Ed. Chicago: University of Chicago Press.
- Osborn AF (1957) *Applied imagination: Principles and Procedures of Creative Problem-Solving*. New York, NY: Charles Scribner's Sons.
- Öner L, Le Compte A (1985) *(Süreksiz) Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Perlow L (2003) When You Say 'Yes' but Mean 'No': How Silencing Conflict Wrecks Relationships and Companies. New York: Random House.
- Salmon CT, Neuwirth K (1990) Perceptions of opinion climates and willingness to discuss the issue of abortion. *Journalism Quarterly*; 67: 567-577.
- Stöber J (2001) The Social Desirability Scale-17(SDS-17): convergent validity, discriminant validity, and relationship with age. *European J Psychological Assessment*; 17: 222-232.
- Sunstein CR (2003) *Why societies need dissent*. Cambridge, MA: Harvard.
- Şahin NH, Şahin N (1992) Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, Toronto; June 17-21.
- Taylor GJ, Ryan D, Bagby RM (1985) Toward the development of a new self-report alexithymia scale. *Psychother Psychosom*; 44: 191-199.
- Willnat L, Lee W, Detenber BH (2002) Individual-level predictors of public outspokenness: A test of the spiral of silence theory in Singapore. *Int J Public Opinion Research*; 14: 391-412.